

การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำยันแย่”

THE CREATIVE WORK OF YAN YAE DANCE

ประกิจ พงษ์พิทักษ์*

PRAKIT PONKPITAK

บทคัดย่อ

ยันแย่เป็นการละเล่นพื้นบ้านของชาวชองในจังหวัดจันทบุรีที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนท้องถิ่น มีจุดประสงค์เพื่อการรื่นเริง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา การสืบทอดองค์ประกอบการแสดงและวิธีการแสดงยันแย่ เพื่อนำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ชุดการแสดงระบำยันแย่ วิธีการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา อัตลักษณ์ของชาวชอง การสืบทอดการแสดง ความผูกพันของยันแย่กับวิถีชีวิตชาวชอง องค์ประกอบของการแสดง ลักษณะการแต่งกายและวิธีการแสดง โดยแบ่งกลุ่มการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดงยันแย่ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่มที่ชัดเจน การสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ พร้อมทั้งมีการตรวจสอบเครื่องมือและข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อนำข้อมูลความรู้มาสร้างสรรค์ขึ้นเป็นชุดการแสดง ระบำยันแย่ ผลการวิจัย พบว่ายันแย่เป็นการแสดงของชาวชองที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 4 ตำบลคลองพลู อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี แต่เดิมใช้สำหรับการร้องกล่อมเด็ก ผู้ร้องจะร้องเป็นภาษาชอง เนื้อหาของบทร้องเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากินของชาวชองที่มีการสอดแทรกข้อคิด ปรัชญา คำสอน ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือ ใช้วิธีการร้องแบบคันสด ๆ ตามประสบการณ์และจินตนาการของตนเอง ในลักษณะเชิงการเกี่ยวพาราสีกันของหนุ่มสาวชาวชอง ในปัจจุบันใช้เครื่องดนตรี มีกลอง กรับและฉิ่ง ลักษณะของการรำเป็นการส่ายมือสองแขนขึ้นลงตามจังหวะของการย่ำเท้า ผู้วิจัยได้นำมาสร้างสรรค์ขึ้นเป็นขั้นตอน โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 สืบสานพิธีการแต่งงานกาตัก ช่วงที่ 2 ร่วมร้องรับขับขานตำนานยันแย่ ช่วงที่ 3 สุขใจแก่เลือกคู่หนุ่มสาวชาวชอง เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงเป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ ชื่อเพลงระบำยันแย่ ด้านการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายได้ศึกษาลักษณะการแต่งกายของชาวชอง นำมาสร้างเป็นเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ การแสดงใช้ ทับไท่เครื่องหมายรวมการชุมนุม กระดิ่งข้างม้า เขาวัว เขาควายเป็นเครื่องประดับศีรษะ เสื้อผ้าขาว เพื่อให้การแสดงในช่วงแรกสื่อถึงวิถีชีวิตของชาวชองในอดีต

คำสำคัญ: ยันแย่ชาวชอง นาฏศิลป์ของชนเผ่า

* วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Abstract

Yanyae is Chongs' folk Dance in Chanthaburi Province. It reflects the way of Chongs' life. Its purpose is to entertain the people in the public festival. The purposes of the study were to study the history, the inheritance, the performing composition and the method to perform Yanyae Dance and to create Yanyae Dance. The data were collected from the documents, the textbooks, and the researches and the interviews about the history, the background, the identity, the performing inheritance, the relationship between Yanyae and the ways of Chongs' lives, the performing composition, the costumes and the performance. The recipients of the interviews were the resource persons and the local wisdoms. The research instruments were the close-ended questionnaires. The data were analyzed to get the knowledge and create the creative dance "Yanyae." The results of the research were: Yanyae was Chongs' performance. Chongs were the native people who lived at Moo 4, Khongphlu Sub-District, Khaokitchakud District, Chanthaburi Province. Yanyae had been used as a lullaby song. Its lyrics were the ways of Chongs' lives, the ideas, the teachings and the beliefs. The singers, both men and women, sang by using their experiences and their imagination to court each other. The musical instruments were the drums, the wooden rhythm clappers and the small cymbals. The performers danced by swaying their arms and stamps their feet rhythmically. The researcher created "Yanyae Dance" into 3 parts: the ceremony of the marriage, the conserving of "Yanyae" singing and finding the mate. The song, RabumYanyae, was newly composed. The costumes were created from Chongs' clothes. The props that were used to show the ways of Chongs' lives in the first part of the performance were a bamboo basket containing rice, the bells, the bull and buffalo horns, a sign for calling the villagers to meet, the drums and the white cloth.

Keywords: Chao Chongs' Yanyae, Tribal Dance

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปทุกภาค เช่น ชาวจีน ชาวไทยมุสลิม ชาวลาว ชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ ชาวญวน ชาวเขมร และชาวเลที่อาศัยอยู่ตามเกาะต่าง ๆ ชายฝั่งทะเลด้านมหาสมุทรอินเดีย เป็นต้น รวมทั้งชาวชอง (Chong) ซึ่งอาศัยอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย บริเวณจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด (ตรี อมาตยกุล, 2500, น. 12)

คนชองเป็นคนพื้นเมืองของเมืองจันทบุรี จัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ออสโตร-เอเชียติก (Austro-Asiatic) กลุ่มมอญ-เขมร คนชองเหล่านี้ในระยะแรกสันนิษฐานว่าอาศัยในเมือง ต่อมาเมื่อคนไทยเข้ามาในเมืองจันทบุรีในฐานะผู้ปกครอง คนจีนและคนญวนอพยพเข้ามาในเมืองจันทบุรี ทำให้คนชองอพยพถอยร่นไปอยู่ตามป่าเชิงเขา ทำให้มีลักษณะความเป็นอยู่แบบคนป่าประกอบอาชีพทำนา ตัดไม้ หาของป่า การสร้างบ้าน เครื่องมือ

เครื่องใช้ต่าง ๆ ก็ใช้วัสดุที่ได้จากป่าส่วนใหญ่จะทำจากไม้ไผ่ ปัจจุบันคนของเป็นชนกลุ่มน้อยในเมืองจันทบุรี ยังคงรักษาภาษาพูดชนบทรณนิยมประเพณีของตนเองไว้ เมื่อทางราชการประกาศให้คนของเป็นคนไทยตามพระราชบัญญัติของทางราชการ คนของจึงหันมาพูดภาษาไทย นับถือศาสนาพุทธตามแบบคนไทย และยอมรับความเจริญทางด้านวัตถุที่อำนวยความสะดวกมาใช้ในการชีวิตประจำวัน (อรรธรณ ใจกล้า, 2539, น. 73-74)

จากการศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของคนของชนพื้นเมืองของจังหวัดจันทบุรีที่อาศัยอยู่มากในตำบลตะเคียนทองและตำบลคลองพลู อำเภอเขาฉกรรจ์ ลักษณะของรูปร่าง ภาษาพูด ชนบทรณนิยมประเพณี และวิถีทางวัฒนธรรมหลายอย่างที่ยังคงปฏิบัติอยู่ได้แสดงถึงความรักและเคารพต่อบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว และมีวิถีชีวิตประจำวันที่รักความสงบ นิยมในความสนุกสนานรื่นเริงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนของอยู่เสมอ จึงสะท้อนออกมาให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์คนของที่สามารถสัมผัสได้ผ่านทางการแสดงพื้นบ้านของชาวของ เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงร่ำวง เพลงกล่อมเด็ก เพลงที่ร้องเล่นกันเพื่อความสนุกสนานยังมีเพลงที่สำคัญ และเป็นหลักของพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น เพลงย่นแย้ ซึ่งสามารถร้องรำได้ทุกลานไม่ว่าจะเป็นพิธีการเกิด พิธีการตาย พิธีการบวช พิธีการแต่งงาน ตลอดจนงานเทศกาลต่าง ๆ ที่สำคัญของชุมชนชาวของ

การแสดงพื้นบ้านเพลงย่นแย้ เป็นศิลปะการแสดงในการร้องและการรำ ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนชาวของ มีจุดประสงค์เพื่อการรื่นเริง ร้องรำในโอกาสต่าง ๆ เช่น เทศกาลตรุษสงกรานต์ และวันปกติ ในอดีตนั้นจะมีการร้องเพลงย่นแย้อย่างเดียว ไม่มีเครื่องดนตรีเข้ามาประกอบจังหวะแต่อย่างใด อาจมีการใช้ขลุ่ยสีคลอไปตามบทร้อง หรือขลุ่ยเป่าเป็นทำนองบ้าง ในปัจจุบันพบว่ามีคนนำกลอง กรับและฉิ่งเข้ามาตีประกอบจังหวะเพื่อเพิ่มความสนุกสนาน และความเร้าใจยิ่งขึ้น โดยสถานศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่ของอำเภอเขาฉกรรจ์ ได้นำไปใช้เป็นหลักสูตรสถานศึกษา เช่น โรงเรียนวัดคลองพลู โรงเรียนคลองพลูวิทยา เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนัก และเห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาแห่งบรรพบุรุษ โดยครูภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดงย่นแย้ มาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่นักเรียน จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและลงพื้นที่ภาคสนาม พบว่า ครูผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงเหลือมีอยู่เพียง 3 ท่าน คือ นางจิ้น ผันผาย อายุ 70 ปี นางเสียง คล้ายมะลิ อายุ 84 ปี และนายเขียน ผันผาย อายุ 76 ปี ก็เข้าสู่วัยชรามากแล้ว การถ่ายทอดความรู้ศิลปะการแสดงย่นแย้ ยังอยู่ในวงที่จำกัดอยู่ จึงควรมีการศึกษาจากครูผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาสร้างสรรค์ขึ้นอย่างเป็นทางการกระบวนการเพื่อให้คงอยู่และอนุรักษ์ไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางการแสดงของชาวของในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาประวัติความเป็นมา การสืบทอด องค์ประกอบการแสดงและวิธีการแสดง นำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ขึ้นเป็นชุดการแสดงในลักษณะ “ระบำ” ตามรูปแบบของการแสดงนาฏศิลป์ไทยพื้นเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ สืบสาน ถ่ายทอด และนำเสนอออกสู่สาธารณชนในวงที่กว้างขึ้น ในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับประเทศตลอดจนการเผยแพร่สู่ต่างประเทศ เพื่อเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่ทรงคุณค่านี้สืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา การสืบทอด องค์ประกอบการแสดงและวิธีการแสดงย่นแย้
2. เพื่อสร้างสรรค์ชุดการแสดง ระบำย่นแย้

วิธีการศึกษา

การวิจัยสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำยันแย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การสืบทอด องค์ประกอบการแสดงและวิธีการแสดงยันแยนำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ขึ้นเป็นชุดการแสดง “ระบำยันแย” โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การศึกษาเอกสารจากหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา การสืบทอด องค์ประกอบการแสดง และวิธีการแสดงยันแย นำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ขึ้นเป็นชุดการแสดง “ระบำยันแย”

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้ดำเนินงานเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นหัวหน้าส่วนราชการที่เป็นผู้นำทางวัฒนธรรมระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้นำท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรม โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแสดงยันแย ในด้านของประวัติความเป็นมา อัตลักษณ์ของชาวช่อง องค์ประกอบการแสดง การแต่งกายของชาวช่อง วิธีการแสดง และความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์ ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับการแสดงยันแย (จำนวน 5 คน) โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ตามที่ได้กำหนดคุณสมบัติไว้ ดังนี้

ผู้เป็นหัวหน้าส่วนราชการที่เป็นผู้นำทางวัฒนธรรมระดับจังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น ทำหน้าที่บริหารจัดการงานทางด้านประเพณีศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดจันทบุรี ส่งเสริมการอนุรักษ์สืบสาน ทำนุบำรุงให้คงอยู่ คือ วัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี วัฒนธรรมอำเภอเขาฉกรรจ์ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเขาฉกรรจ์

ผู้บริหารสถานศึกษาที่สถานศึกษาจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ศูนย์วัฒนธรรมของ และมีการจัดการเรียนการสอน เป็นหลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของชาวช่อง คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองพลูวิทยา

ผู้นำท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนทางด้านวัฒนธรรม โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของหน่วยงานที่ชัดเจนในการส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวช่อง เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ดังวิสัยทัศน์ของหน่วยงานที่ว่า “สืบสานวัฒนธรรมของ” คือนายกเทศมนตรีตำบลคลองพลู

2.2 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นยันแย ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้แสดง ผู้บรรเลงดนตรีประกอบการแสดงยันแย โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักต้องมีความรู้เกี่ยวกับการแสดงยันแย ในด้านของประวัติความเป็นมา การสืบทอด ความผูกพันของการแสดงยันแยกับวิถีชีวิตชาวช่อง องค์ประกอบการแสดง การแต่งกายของชาวช่อง วิธีการแสดง และความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างสรรค์ ได้แก่

กลุ่มผู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นยันแย (จำนวน 3 คน) โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ตามที่ได้กำหนดคุณสมบัติไว้ ดังนี้

ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้แสดงและผู้บรรเลงดนตรีประกอบการแสดง มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 20 ปี และยังคงแสดงและบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงอยู่ในปัจจุบัน ทำหน้าที่เป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน นักศึกษาตลอดจนผู้ที่มีความสนใจ และมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลคลองพลู คือ นางจัน ผันผาย อายุ 70 ปี (ด้านการร้องการรำ และการบรรเลงดนตรี) นางเสียง คล้ายมะลิ อายุ 84 ปี (ด้านการร้องและการรำ) นายเถียน ผันผาย อายุ 76 ปี (ด้านการบรรเลงดนตรี)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำยันแย” ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) มีทั้งแบบสัมภาษณ์เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ที่ได้แบ่งไว้ตามเกณฑ์ เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สร้างสรรค์ คือ

1.1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้เกี่ยวกับการแสดงยันแย (จำนวน 5 คน) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open-Ended) มีจำนวน 7 ข้อ คือ ตำแหน่งหน้าที่ของผู้ให้สัมภาษณ์และประสบการณ์ ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการแสดงยันแย มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open-Ended) มีจำนวน 7 ข้อ

1.2 กลุ่มผู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นยันแย (จำนวน 3 คน) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open-Ended) มีจำนวน 7 ข้อ คือ ตำแหน่งหน้าที่ของผู้ให้สัมภาษณ์และประสบการณ์ ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการแสดงยันแย มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open-Ended) มีจำนวน 7 ข้อ

2. แบบสังเกต (observation) มีทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม (Participant And Non-Participant Observation) ใช้สังเกตกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นยันแย

2.1 แบบมีส่วนร่วม คือ โครงการ “เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดงยันแยชาวของอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำยันแย” ระหว่างวันที่ 21-24 มกราคม 2557 ณ ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาของบ้านก้านเงิน ผันผาย

2.2 แบบไม่มีส่วนร่วม คือ เป็นผู้ชมการแสดงยันแยตามงานต่าง ๆ จำนวน 5 ครั้ง เพื่อสังเกตและบันทึกภาพเกี่ยวกับองค์ประกอบการแสดง และขั้นตอนการแสดงตลอดจนบริบทโดยรวมของการแสดง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตการณ์การแสดงยันแย ซึ่งมีข้อสังเกตจำนวน 7 ข้อ คือ บทร้องเพลงยันแย เครื่องดนตรีที่ใช้ ลักษณะท่ารำ ลักษณะการแต่งกาย ลักษณะโอกาสที่ใช้ในการแสดง ขั้นตอนของการแสดง ผู้แสดง

ส่วนของวัสดุอุปกรณ์ภาคสนาม ในการศึกษาข้อมูลภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้อุปกรณ์ช่วยในการเก็บข้อมูล คือ กล้องวิดีโอ เครื่องบันทึกเสียง สมุด ปากกา ดินสอ เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลมากที่สุด

การตรวจสอบเครื่องมือ

นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงและเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นและความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แก้ไขการใช้ภาษาให้ถูกต้อง ทั้งนี้มีผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ ดังนี้

1. นางรจนา พวงประยงค์ ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย (ละคร-นาง) สำนักการสังคีต และศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย-ละครนาง) ปีพุทธศักราช 2554
2. นางสาวผ่องพรรณ เมตตา ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี
3. นายเนิน ผันผาย ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเขาฉกรรจ์

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จะต้องทำการตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งบางครั้งอาจทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงใช้การตรวจสอบข้อมูลที่ได้ เพื่อให้สอดคล้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลโดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้เอกสาร วิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธีที่ต่างกัน แล้วจะได้ผลเหมือนกัน ทั้งนี้มีผู้ตรวจสอบข้อมูลครั้งนี้ จำนวน 3 คน คือ

1. นายเนิน ผันผาย ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเขาฉกรรจ์ (ตรวจสอบประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบการแสดง)
2. นางเสียง คล้ายมะลิ ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดงย่นแย้ (ด้านการร้องและการรำ) (ตรวจสอบเนื้อเพลง การร้อง การรำ)
3. นางจิ้น ผันผาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดงย่นแย้ (ด้านการร้อง การรำ และการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดง) (ตรวจสอบเนื้อเพลง การร้อง การรำ และดนตรีท่วงทำนองที่ใช้)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกภาพ บันทึกเสียงและจากการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร มาถอดเนื้อหาและผู้วิจัยทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง
2. นำข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ ที่มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด (Open-Ended) นำมาวิเคราะห์และสรุปความเป็นเชิงพรรณนानำเสนอเป็นความเรียง
3. นำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการแสดงย่นแย้ ในกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒินำมาวิเคราะห์และสรุป ความเป็นเชิงพรรณนานำเสนอเป็นความเรียง
4. นำข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการแสดงย่นแย้ ในกลุ่มผู้แสดงภูมิปัญญาท้องถิ่นย่นแย้นำมาวิเคราะห์และสรุปความเป็นเชิงพรรณนานำเสนอเป็นความเรียง
5. นำข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์วิธีการแสดงย่นแย้ องค์ประกอบของการแสดง โดยใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งาน ดังนี้ นิยามความเชื่อ ทฤษฎีการ

สร้างสรรค์การแสดง ทฤษฎีทัศนศิลป์ ทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว เพื่อนำผลการศึกษามาเขียนรายงาน การวิจัยในเรื่อง การสร้างสรรค์ชุดการแสดง “ระบำยันแย้”

ผลการศึกษา

จากการวิจัยได้ทราบว่า ชาวซองซึ่งเป็นชนพื้นเมืองของจังหวัดจันทบุรี ในปัจจุบันพบอาศัยอยู่มากในบริเวณตำบลตะเคียนทอง และตำบลคลองพลู อำเภอเขาฉกรรจ์ มีลักษณะของรูปร่าง ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีทางวัฒนธรรมหลายอย่างที่ยังคงปฏิบัติอยู่ได้แสดงถึงความรัก และเคารพต่อบรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้ว มีวิถีชีวิตประจำวันที่รักความสงบ นิยมในความสนุกสนานรื่นเริงที่เกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิตของคนของอยู่เสมอ จึงสะท้อนออกมาให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์คนของที่สามารถสัมผัสได้ผ่านทางการแสดงพื้นบ้านของชาวซอง เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงร่ำวง เพลงกล่อมเด็กหรือเพลงกล่อมลูก เพลงที่ร้องเล่นกันเพื่อความสนุกสนานยังมีเพลงที่สำคัญ และเป็นหลักของพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น เพลงยันแย้ ซึ่งสามารถร้องรำได้ทุกงาน ไม่ว่าจะเป็นพิธีการเกิด พิธีการตาย พิธีการบวช พิธีการแต่งงาน (กาตัก) ตลอดจนเทศกาลต่าง ๆ ที่สำคัญของชุมชนชาวซอง

การแสดงพื้นบ้านเพลงยันแย้ เป็นศิลปะการแสดงในด้านการร้องและการรำ ที่มุ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนชาวซอง โดยมีจุดประสงค์เพื่อการรื่นเริง ร้องรำในโอกาสต่าง ๆ เช่น เทศกาลตรุษสงกรานต์ และวันปกติ ในอดีตนั้นจะมีการร้องเพลงยันแย้อย่างเดียว ไม่มีเครื่องดนตรีเข้ามาประกอบจังหวะแต่อย่างใด อาจมีการใช้ขลุ่ยสีคลอไปตามบทร้อง หรือขลุ่ยเป่าเป็นทำนองบ้าง ในปัจจุบันพบว่ามีการนำกลอง กรับ และฉิ่งเข้ามาตีประกอบจังหวะ เพื่อเพิ่มความสนุกสนาน และความเร้าใจยิ่งขึ้น

จากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยวิธีการสัมภาษณ์และการเข้าร่วมฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับศิลปะการแสดงยันแย้ ณ หมู่บ้านของตำบลคลองพลู และบ้านก้านนเนิน ผันผาย หมู่ที่ 4 ตำบลคลองพลู อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยพบว่า การร้องเพลงยันแย้แต่ดั้งเดิมจะร้องเป็นคำของ หรือภาษาของโดยไม่มีคำไทยและใช้วิธีการตันสดไปเรื่อย ๆ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาให้บทร้องเพลงยันแย้เป็นภาษาไทยปนคำของ เพื่อให้ง่ายต่อการฝึกร้อง และสามารถเข้าใจถึงความหมายในเนื้อร้อง จนสามารถที่จะแสดงท่าทางของการเกี่ยวพาราสีได้ตามบทบาทในเนื้อร้องที่มีการร้องโต้ตอบกันเป็นคู่ชาย-หญิง เมื่อพิจารณาบทร้องของเพลงยันแย้จะมีลักษณะของการสอดแทรกข้อคิด ประโยชน์ คำสอน ความเชื่อให้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนอย่างเรียบง่าย รักความสงบ และด้วยศรัทธาที่เป็นชาวพุทธโดยแท้จริงของชาวซอง สำหรับบทร้องที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลขึ้นในครั้งนี้มีจำนวน 12 บทร้อง จากการสังเกตในส่วนของกระบวนการทำรำจะเน้นลักษณะที่เป็นไปตามธรรมชาติ ในช่วงทำนองของการร้องรับ หรือสร้อยของเพลง จะปฏิบัติทำรำส่ายมือสองแขนขึ้นและลงตามจังหวะของการย่ำเท้า และในทำนองที่ร้องว่า “สาวเอ้ยยันแย้” จะนำมือข้างใดข้างหนึ่งมาจับอกไปตั้งวงที่ด้านหน้า แล้วยืดตัวขึ้นตามจังหวะของการร้องในช่วงท้ายของประโยคเท่านั้น ไม่มีทำรำออกและทำรำเข้าเวทีเมื่อเริ่มการแสดงและจบ การแสดง ด้านการแต่งกายฝ่ายหญิงจะนุ่งโจงกระเบนผ้าพื้น สวมเสื้อไม่มีแขนหรือที่มักเรียกกันว่า เสื้อคอกระเช้า หรือใช้วิธีการห่มตะเบงมาน มีผ้าคล้องคอ ส่วนฝ่ายชายจะนุ่งโสร่ง ไม่สวมเสื้อ ถ้าสวมเสื้อก็จะสวมใส่อยู่สองลักษณะคือ เสื้อไม่มีแขน และเสื้อแขนยาวเพียงสามส่วน คาดผ้าขาวม้าสีแดง ส่วนของขั้นตอน การแสดงมีพิธีไหว้ครู เพื่อเป็นการ

นึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดการร้องและการรำ ให้อำพระแม่ธรณี เพื่อบอกให้แสดงมีคนรักใคร่ ด้าน ประวัติการสืบทอดผู้วิจัยแบ่งออกได้เป็น 5 ระยะ

ส่วนของการสร้างสรรค์ชุดการแสดงครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 สืบสานพิธีการแต่งงานภาคัก สื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวช่องที่มีความเกี่ยวข้องกับ ธรรมชาติ และพิธีการแต่งงาน ถือเป็นพิธีสำคัญของชาวช่อง เป็นพิธีการใหญ่เรียกว่า “พิธีภาคัก” ในพิธีนี้จะมี การเล่นเขาวัว เขาควย เป็นการสื่อถึงวิถีชีวิตการเกษตรกรรมของชาวช่องในการทำไร่ ทำนา อีกทั้งมีอุปกรณ์ที่ ใช้ในพิธีที่สำคัญ คือ ทับทรวง ผู้ทำพิธีจะเรียกวิญญาณของผู้เป็นบรรพบุรุษมารับรู้ และเรียกขมนมคนของโดยใช้ เสียงเป็นสื่อ ในการจัดพิธีการแต่งงานภาคักนี้มีเครื่องห่อประกอบด้วย กระบุงโควเมอ กลอง กระดังช้างม้า บายศรีของ เขาวัว เขาควย และผ้าขาว ซึ่งล้วนเป็นเครื่องใช้ในพิธีที่แฝงไว้ด้วยคติความเชื่อตามประเพณี และ ค่านิยมของสังคมชาวช่อง

ช่วงที่ 2 ร่วมร้องรับขับขานตำนานอันแยบ สื่อให้เห็นถึงความสุขสนานรื่นเริงของหนุ่มสาวชาวช่อง ที่ ได้มาร่วมร้อง-รำเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองให้กับคู่บ่าวสาวซึ่งลักษณะการร้องเพลงอันแยบ จะเป็นการร้องโต้ตอบใน เชนของการเกี่ยวพาราสีกันเป็นคู่ ๆ ซึ่งเป็นลักษณะอุปนิสัยของชาวช่องที่รักความสุขสนานรื่นเริง รักความสงบ และรักความสันโดษ ตลอดจนการใช้ชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง โดยยึดธรรมชาตินิยมเป็นเกณฑ์ในการ ดำเนินชีวิต

ช่วงที่ 3 สุขใจแต่เลือกคู่หนุ่มสาวชาวช่อง สื่อให้เห็นถึงลีลาการเกี่ยวพาราสี ในลักษณะท่าทางที่เป็น ลักษณะเฉพาะของตนเองในการพยายามให้ฝ่ายหญิงรับรัก และเลือกตนเป็นคู่ครองที่จะได้แต่งงานเป็นคู่ต่อไป การจับคู่ของหนุ่มสาวชาวช่องนี้ จะปฏิบัติอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์จารีตธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติของกลุ่มชนชาติพันธุ์ ของนี้ ในค่านิยมที่ว่า “จะไม่ชิงสุกก่อนห่าม” โดยยึดหลัก “การเข้าตามตรอกออกตามประตู” ซึ่งถือว่าเป็น การประพฤติตนได้เหมาะสม ไม่นำความเสื่อมเสียต่อวงศ์ตระกูล และบุคคลอื่นเป็นที่รักและเคารพ

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้แสดงในชุดนี้ จำนวน 20 คน แบ่งเป็นผู้ทำหน้าที่สื่อวิญญาณและการขมนม หรือ ผู้ทำพิธี ผู้สวมบทบาทเป็นควยและเป็นวัวโดยแสดงท่าทางขวิดกัน ผู้ทำหน้าที่สั่นกระดังช้างม้า 1 คน ผู้ทำ หน้าที่ถือกลอง 1 คน ผู้ทำหน้าที่แบกกระบุงโควเมอ 1 คน ซึ่งในกระบุงโควเมอนี้จะมีสิ่งของต่าง ๆ เพื่อใช้เป็น คำสอนแก่คู่บ่าวสาวในการเริ่มต้นชีวิตคู่ เช่น ไก่ สอนให้ตื่นขึ้นมาทำกินแต่เช้า ขวานปูลู เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ มีคุณประโยชน์ต่อชาวช่อง ชาวช่องใช้เพื่อการตัดไม้สร้างที่อยู่อาศัย เคียวเกี่ยวข้าวแสดงให้เห็นถึงบรรพบุรุษมี อาชีพการทำนา ทำไร่เลี้ยงชีวิต ข้าวเปลือกที่อยู่ในกระบุงเพื่อแสดงถึงการเพาะปลูกให้เจริญเติบโต และเป็นการ สร้างฐานะให้เกิดความมั่นคงในอนาคต บายศรีเป็นเครื่องสักการะบรรพบุรุษ ลูกบิดกำไลเงินทองมีความหมายให้ ร่ำรวยและมีศรีสุข ผู้ทำหน้าที่เป็นคู่บ่าวสาว 1 คู่ ผู้ทำหน้าที่เพื่อนเจ้าสาว 4 คน ทำหน้าที่ถือผ้าขาวเดินคลุม ศีรษะให้กับคู่บ่าวสาว การใช้ผ้าขาวเพื่อเป็นการขจัดสิ่งที่ไม่ดีออกไปจากคู่บ่าวสาว ผ้าที่คลุมเปรียบดั่งเครื่อง ป้องกันภัยอันตราย และผู้ทำหน้าที่ร้องและรำตลอดจนลูกคู่จำนวน 8 คู่ (16 คน) เพื่อให้การแสดงระบำอันแยบนี้ มีความสมบูรณ์ ที่สื่อความหมายเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวช่องในจังหวัดจันทบุรี

การแสดงท่าทางของภูมิปัญญาท้องถิ่นยันแย (นางจิ้น ผันผาย และนางเสียง คล้ายมะลิ)

ภาพที่ 1 การส่ายมือสองแขนขึ้นลงตามจังหวะของการย่ำเท้า
ที่มา: ผู้วิจัย, 20 เมษายน 2558

ภาพที่ 2 การปฏิบัติท่า “สาวเอ้ยยันแย”
ที่มา: ผู้วิจัย, 20 เมษายน 2558

ภาพที่ 3 การปฏิบัติท่า “แม่นางไกรลาศเขาร่างมเอย”
ที่มา: ผู้วิจัย, 20 เมษายน 2558

ภาพที่ 4 การปฏิบัติท่า “กลับหันหลังเข้าไปในป่ารก”
ที่มา: ผู้วิจัย, 20 เมษายน 2558

ภาพที่ 5 การปฏิบัติท่า “พ่อทองร้อยช้างวางลูกกระสุนเอย”
ที่มา: ผู้วิจัย, 20 เมษายน 2558

ภาพที่ 6 การปฏิบัติท่า “ยามเย็นมาเล่าแลเอย”
ที่มา: ผู้วิจัย, 20 เมษายน 2558

ภาพที่ 7 การปฏิบัติท่า “ตำน้ำพริก”
ที่มา: ผู้วิจัย, 20 เมษายน 2558

ภาพที่ 8 การปฏิบัติท่า “หอยกาบคาบชายกระเบนเอย”
ที่มา: ผู้วิจัย, 20 เมษายน 2558

การแสดงท่าทางที่ประดิษฐ์สร้างสรรค์เลียนแบบท่าทางของภูมิปัญญาท้องถิ่นย่านแอ ช่วงที่ 1 “สืบสานพิธีการแต่งงานภาคใต้”

ภาพที่ 9 แสดงถึงวิถีชีวิตชาวของประเพณีแต่งงานภาคใต้
ที่มา: ผู้วิจัย, 1 กันยายน 2558

ภาพที่ 10 แสดงถึงวิถีชีวิตชาวของประเพณีแต่งงานภาคใต้
ที่มา: ผู้วิจัย, 1 กันยายน 2558

ช่วงที่ 2 “ร่วมร้องรับขับขานตำนานย่านแอ”

ภาพที่ 11 การปฏิบัติท่า “กลับหลังเข้าไปในปารก”
ที่มา: ผู้วิจัย, 1 กันยายน 2558

ภาพที่ 12 การปฏิบัติท่า “ดำน้าพริก”
ที่มา: ผู้วิจัย, 1 กันยายน 2558

ภาพที่ 13 การปฏิบัติท่า “ผัวจูงเมียก็หาบ”
ที่มา: ผู้วิจัย, 1 กันยายน 2558

ภาพที่ 14 การปฏิบัติท่า “หอยกาบคาบชายกระเบนเอย”
ที่มา: ผู้วิจัย, 1 กันยายน 2558

ช่วงที่ 3 “สุขใจแท้เลือกคู่หนุ่มสาวชาวช่อง”

ภาพที่ 15 การปฏิบัติท่า การเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาวชาวช่อง
ที่มา: ผู้วิจัย, 1 กันยายน 2558

ภาพที่ 16 การปฏิบัติท่า เลือกคู่ได้ของหนุ่มสาวชาวช่อง
ที่มา: ผู้วิจัย, 1 กันยายน 2558

โน้ตเพลงระบำยันแย

เพลงระบำยันแย

เกริ่นขึ้น

(นายกฤษฎา นุ่มเจริญ ประพันธ์ทำนองเพลง)

--- ร	-- ม ร	ม ร ม ร	--- ท	--- ร	-- -ม ร	ม ร ม ช	--- ม
--- ร	-- ม ร	ม ร ม ร	--- ท	--- ร	-- ม ร	ม ร ม ร	ม ร ม ร
----	--- ช	----	--- ม	--- ร	--- ท	--- ล	--- ช

เพลงรำวงชาวช่อง

----	- ช - ช	ล ช ม ช	- ล - ด	----	- ช - ช	- ร ด ล	- ช - ม
----	- ด - ด	- ด - ร	ม ร ช ม	----	- ด - ด	- ด - ร	ม ร ช ม
--- ร	-- ด ร	-- ด ล	- ช - ด	--- ร	-- ด ร	-- ด ล	- ช - ด

เพลงยันแย

----	--- ด	-- ล ช	-- ล ด	-- ร ม	-- ร ด	-- ล ช	-- ล ด
----	--- ด	-- ล ช	-- ล ด	-- ร ม	-- ร ด	-- ล ช	-- ล ด
----	- ร - ม	--- ช	- ม - -	- ช - ม	- ร - ด	--- ร	--- ม
----	- ร - ม	--- ช	- ม - -	- ช - ม	- ร - ด	- ด - ร	ด ล - ด
----	- ร - ม	--- ช	- ม - -	- ช - ม	- ร - ด	--- ร	--- ม
----	- ร - ม	--- ช	- ม - -	- ช - ม	- ร - ด	- ด - ร	ด ล - ด

เพลงดอกไม้ริมทาง

----	- ด - ด	--- ช	- ล - ด	-- ล ช	- ด - ล	ด ล ช ม	ช ล - ช
- ม - ด	- ร - ม	-- ม ม	- ร - ม	- ม - ด	- ร - ม	-- ม ม	- ร - ม
- ม - ด	- ม - ร	ม ร ด ล	- ช - ด	- ม - ด	- ม - ร	ม ร ด ล	- ช - ด

เนื้อเพลงดอกไม้มิทาง

เนื้อหาภาษาของ ปางอุตถกัยข้างกระปิง ไอมัดักทั้ง กะหวังพักทุย โมยดอกอินอิดักอินนิเยาะ พ่ายดอกอินอิดักอินนิเยาะ ก็หน้ายัคอิน ม่ายบือพักทุย

เนื้อหาภาษาไทย ดอกไม้อยูริมหนอง เขามีเจ้าของอย่าพึ่งเด็ดดม ขอดอกได้ไหม (ไม่ได้หรรพ) สองดอกได้ไหม (ไม่ได้หรรพ) เจ้าของเขามีอย่าพึ่งเด็ดดม

บทร้องเพลงยันแย

ยันแย อีแยยันแย กีกกือยันแย สาวเอ้ยยันแย เป็นทำนองรับ

ต้นเสียงขึ้น (ยันแย อีแยยันแย อีแยยันแย)

1. <u>แขนอ่อนจะช่วงรำเอ๋ย</u> (ข้า)	ไปซื้อธะบามาแต่ไหนไหน
เขาซื้อเขาราคาเท่าไร	<u>แขนอ่อนซ่อนไว้เขารำงามเอ๋ย</u> (รับ)
2. <u>แขนอ่อนจะช่วงรำเอ๋ย</u> (ข้า)	ไปซื้อธะบามาแต่โคกกระชาย
เขาซื้อเขาราคาสองไฟ	<u>แขนอ่อนซ่อนไว้เขารำงามเอ๋ย</u> (ข้า) (รับ)
3. <u>ยามเย็นมาเล่าแลเอ๋ย</u>	<u>นกแต่ดัดมาจับตะโงนคราด</u> (ข้า)
<u>ควายเผือกสะดุดเชือกขาด</u> (ข้า)	<u>แม่นางไกรลาสเขารำงามเอ๋ย</u> (ข้า) (รับ)
4. <u>ยามเย็นมาเล่าแลเอ๋ย</u>	<u>บอกกับแม่จะไปไหน</u> (ข้า)
กลับหันหลังเข้าไปปารก	<u>ทำกันกระตักนกไม่ตื่นเอ๋ย</u> (ข้า) (รับ)
5. <u>ละลายมาละลายเอ๋ย</u>	<u>เก็บผักปูดไปแกงเนื้อช้าง</u> (ข้า)
สุกแล้วเอาไว้ให้วัวบัง (ข้า)	<u>พอทองร้อยซังวางลูกกระสุนเอ๋ย</u> (ข้า) (รับ)
6. <u>ละลายมาละลายเอ๋ย</u>	<u>เก็บผักปูดไปแกงเนื้อแรด</u> (ข้า)
ตาน้ำพริกไม่เป็นกระเด็นเข้า...	<u>ปวดสแปปวดร้อนต้องนอนน้ำเอ๋ย</u> (ข้า) (รับ)
7. <u>ซับปริงกระต้อมปร้องเอ๋ย</u>	<u>ลูกในท้องเป็นลูกของใคร</u> (ข้า)
<u>เกิดมาเป็นลูกผู้หญิง</u> (ข้า)	<u>มันน่ารักจริงเหมือนแม่มันเอ๋ย</u> (ข้า) (รับ)
8. <u>ซับปริงกระต้อมปร้องเอ๋ย</u>	<u>ลูกในท้องเป็นลูกของใคร</u> (ข้า)
<u>เกิดมาเป็นลูกผู้ชาย</u> (ข้า)	<u>กระตอลาย ๆ เหมือนพอมันเอ๋ย</u> (ข้า) (รับ)
9. <u>ลูกสาวของใครนี่เอ๋ย</u>	<u>เด็ดโคควณจะไปบนวัด</u> (ข้า)
<u>หนุ่ม ๆ เขารุมสกัด</u> (ข้า)	<u>ทั้งกอดทั้งรัดสะกดใจเอ๋ย</u> (ข้า) (รับ)
10. <u>อีกาอีกากระเถกเอ๋ย</u>	<u>ขี่ม้าเทศจะไปลงท้ายวัง</u> (ข้า)
<u>อังกฤษหรือจะแทงฝรั่ง</u> (ข้า)	<u>ห้ามไม่ฟังอีกากระเถกเอ๋ย</u> (ข้า) (รับ)
11. <u>ยามเย็นมาเล่าแลเอ๋ย</u>	<u>นกแต่ดัดมันอยู่ในบึง</u> (ข้า)
<u>ของกูรีจะเป็นของมึง</u> (ข้า)	<u>สนกจริงหว่าประภาใจเอ๋ย</u> (ข้า) (รับ)
12. <u>ซับปริงกระต้อมปร้องเอ๋ย</u>	<u>จ้าวพาวังตะลึงออกราบ</u> (ข้า)
<u>ผัวจูงเมียก็หาบ</u> (ข้า)	<u>หอยกาคบขายกระเบนเอ๋ย</u> (ข้า) (รับ)

(นางจิ้น ผันผาย นางเสียง คล้ายมะลิ ครุภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดงยันแย)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาได้พบว่า ชาวซองเป็นชนพื้นเมืองของจังหวัดจันทบุรี อาศัยอยู่บริเวณตำบลตะเคียนทอง คลองพลู ในเขตพื้นที่อำเภอเขาฉกรรจ์ ชาวซองมีลักษณะรูปร่าง ภาษาพูด ภาษาเขียน ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีทางวัฒนธรรมหลายอย่างที่ยังคงปฏิบัติอยู่ นิยมในความสนุกสนานรื่นเริง จึงสะท้อนออกมาผ่านการแสดง พื้นบ้านของชาวซอง เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงร่ำวง เพลงกล่อมเด็กหรือเพลงกล่อมลูก เพลงที่เป็นหลักของ พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น เพลงยันแย ซึ่งสามารถร้องรำได้ทุกงาน ไม่ว่าจะเป็นพิธีการใด ๆ ก็ตามตลอดจนเทศกาลต่าง ๆ ที่สำคัญของชุมชนชาวซอง การสืบทอดแบ่งออกเป็น 5 ระยะ องค์ประกอบของการแสดงมีบทร้องเพลง ยันแย เครื่องดนตรี ทำรำ การแต่งกาย โอกาสที่ใช้ในการแสดง ขั้นตอนของการแสดง มีพิธีไหว้ครูเพื่อเป็นการ นึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษ ไหว้พระแม่ธรณี แล้วจึงเดินขึ้นเวทีจัดผู้แสดงตามตำแหน่งที่ได้กำหนดไว้ แล้วแต่ ขนาดของเวที ไม่มีทำนองเพลงออกในการแสดงจะเป็นลักษณะของการร้องสร้อยเพลง (ยันแย อีแยยันแย อีแย ยันแย) อาจจะมีข้อผิดพลาดไปกับการร้อง หรือขลุ่ยเป่าไปตามทำนองเพลง

ส่วนของขั้นตอนการสร้างสรรคงานขึ้นเป็นชุดการแสดงในลักษณะระบำ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีประกอบการ สร้างสรรค์ครั้งนี้ คือ **นิยามความเชื่อ** มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวซอง คือ ชาวซองจะนิยมเชื่อในสิ่งที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติมีผลต่อการดำรงชีวิต ชาวซองต้องการที่จะสอนให้รู้จักความอดทนต่อความยากลำบาก ชาวซองมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ เกิดเป็นการละเล่นผีหึ่งและผีโรง เป็นพิธีกรรมที่ต้องการสอนในเรื่องของความ กตัญญูต่อบรรพบุรุษให้ประพฤติดนเป็นคนดี ชาวซองนับถือศาสนาพุทธ มีวัดเป็นศูนย์รวมแห่งการทำบุญทำกุศลต่าง ๆ ซึ่งจะปรากฏอยู่ในบทร้องของเพลงยันแยอย่างชัดเจน ชาวซองเชื่อว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติมีเทพเจ้าดูแล กล่าวโดยสรุปว่า ชาวซองมีความเชื่อและศรัทธาต่อผู้นำ หมอผี หมอปลุก (ผู้ทำพิธีการแต่งงานกาตัก) ชาวซอง เคารพต่อเครื่องมือเครื่องใช้คือ ขวานปูลู ที่ใช้ในการประกอบอาชีพและการทำมาหากินของชาวซอง จึงใช้ขวาน ปูลูนี้เป็นเครื่องสอนแก่คู่บ่าวสาวในพิธีการแต่งงานกาตัก **ทฤษฎีการสร้างสรรค การแสดง** มีความสอดคล้องต่อ การสร้างงานของผู้วิจัย คือ การนำวิถีชีวิตของชาวซองที่พบมาเรียงร้อยความคิดที่มีการเชื่อมโยงเรื่องราวอย่าง สัมพันธ์กันเป็นช่วง ๆ ของการแสดงใน 3 ช่วงที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น ซึ่งทำให้การสร้างสรรคมีกระบวนการขั้นตอนที่ สื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวซองในการสร้างชุดระบำ **ทฤษฎีทัศนศิลป์** มีความสอดคล้องในด้านของการสร้างสรรค เครื่องแต่งกายให้มีลักษณะที่เป็นรูปแบบเฉพาะ สื่อถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงเสริมสร้าง แนวคิดผู้วิจัยในการจัดรูปแบบการแปรแถว การตั้งซุ่มในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งการออกแบบแสงสีให้เข้ากับ ลักษณะเครื่องแต่งกาย และท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยใช้หลักความหมายของสีในเชิงสากล คือ **สีเหลือง** หมายถึง **ความร่าเริง สีขาว/สีครีม** หมายถึง **ความบริสุทธิ์ สีเขียว** หมายถึง **ความสดชื่น สีแดง** หมายถึง **ความกล้าหาญ สีส้ม/สีหมากสุก** หมายถึง **ความเจิดจ้า** สีต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นได้นำมาใช้เพื่อกำหนดสีของเครื่องแต่งกายที่ เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชาวซองอันเกิดจากภูมิปัญญาในการย้อมสีผ้าจากวัตถุดิบธรรมชาติเพื่อนำมาใช้เป็น เครื่องนุ่งห่ม **ทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหว** มีความสอดคล้องในการออกแบบกระบวนการท่ารำรำของชุดการแสดง การเคลื่อนไหวในอิริยาบถต่าง ๆ ให้ความความหนักและความเบา การเน้นจังหวะหนักแน่นและอ่อนไหวของพลัง ในร่างกาย เพื่อให้เห็นถึงความรู้สึกและความหมายที่ต่างกันของพลังที่ต่างกันในการเคลื่อนไหวในลักษณะท่าต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ไปกับกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป ชุมชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาควรสนับสนุนให้มีการศึกษาแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรมการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะชาวช่องที่มีอยู่ในท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่เป็นข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดง อันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรีแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรีและสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ควรให้การส่งเสริมด้านการนำข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เชิงโบราณคดี มาใช้ในการจัดทำงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสื่อผ่านทางชุดการแสดง เพื่อให้ง่ายและประหยัดเวลาต่อการเรียนรู้ของผู้ที่มีความสนใจทั้งภายในและภายนอก ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับจังหวัดจันทบุรีได้ทางหนึ่ง

รายการอ้างอิง

จัน ผันผาย. ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดงอันเอยด้านการร้อง การรำและดนตรีประกอบการแสดง.

สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2558.

เงิน ผันผาย. อดีตกำนันตำบลคลองพลู ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเขาฉกรรจ์ ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลคลองพลู และประธานชาวของจังหวัดจันทบุรี. สัมภาษณ์, 15 มิถุนายน 2555.

..... อดีตกำนันตำบลคลองพลู ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเขาฉกรรจ์ ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลคลองพลู และประธานชาวของจังหวัดจันทบุรี. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2558.

เขียน ผันผาย. ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดงอันเอยด้านการบรรเลงดนตรี. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2558.

ตรี อมาตยกุล. (2500). **ประวัติเมืองจันทและอักษรานุกรมภูมิศาสตร์จังหวัดจันทบุรี**. พิมพ์แจกเป็นอนุสรณ์

ในงานฉาปนกิจศพ นางเซ่ง อินทราอาญา ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม 25 พฤศจิกายน 2500.

มะลิ บุญคู่. ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองพลูวิทยา. สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2558.

สมชาย นาสวน. นายกเทศบาลตำบลคลองพลู. สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2558.

เสียง คล้ายมะลิ. ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะการแสดงอันเอยด้านการร้องและการรำ. สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2558.

อรรณณ ใจกล้า. (2539). **เมืองจันทบุรีในสมัยสมเด็จพระปิยะมหาราช**. ม.ป.ท.